

www.ahmetsaltik.net
profsaltik@gmail.com

**Ahmet
Saltık**

Pusula: Bilimsel Akılcılık



Tutuklu ve hükümlülerin sağlık hakkı

Yaşam hakkı en temel insan hakkıdır. “**Sağlık Hakkı**”, ilkinin olanaklı ve anlamlı kılan temel hak ve ulusal-uluslararası hukuk metinlerinde güvenceye alınmıştır. Anayasa m.56, sağlık hakkını özel olarak netlikle tanımlar: “**Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.**” 17. md. ise “**Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir**” der. Tutuklu-hükümlüler de bu koruma ve güvenceden yararlanır. Çünkü Türkiye, -kâğıt üstünde de olsa- **insan haklarına saygılı ve dayanan** bir devlettir (AY m.2 ve 14). BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, “**Hiç kimseye işkence, zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı işleme ya da cezaya tabi tutulamaz**” der (m.5). Aynı bildiri, 25. maddesinde **tıbbi bakım hakkını** tanımlar. AİHS de 2. maddesinde yaşam hakkını ve ayrılmaz önkoşulu sağlık hakkını tanımlar. Dünya Sağlık Örgütü Anayasası kapsamlı sağlık tanımı verir. Bu tanım Türkiye’yi de bağlar (AY m.90/5). İç hukuka kattığımız Biyotıp Sözleşmesi m.2, insan yaşamı ve sağlığının, bilimsel ya da sosyal hiçbir gerekçeyle geriye atılmayacağını vurgular.

AİHS, m.3 uyarınca, “**Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı muameleye tabi tutulamaz**”. AİHM, cezaevinde gerekli sağlık hizmetlerinin sunulmamasını, bu maddeye aykırılık olarak değerlendirmektedir. AYM-Anayasa Mahkemesi birçok kararında, sağlık hizmetine erişimin kısıtlanmasının kötü muamele yasağını ihlal edebileceğini belirtmiştir. Yaptırımlar Türk Ceza Yasası’ndadır; iyi bilinmektedir, bilinmelidir ve çok ağırdır.

Bir devletin hukuka ve insan haklarına olan bağlılığı, cezaevindeki insanlara nasıl davrandığı ile ölçülebilir. Sağlık hakkı, yaşam hakkının ayrılmaz parçasıdır ve **yaşam hakkı, duvarların ardında bile dokunulmazdır**. Hekimler için mahpus (hükümlü ve tutuklu) hastalara hizmet etik yükümdür. Özgürlüğü kısıtlı kişilerin, sağlık bakımından da sınırlanmaları “**çifte ceza**” anlamına gelir. Örn. cezaevinde ağır kalp hastasının etkin sağaltıma (tedaviye) erişememesi, bir mahpusun acil servise yineleyen sevkine karşı yatırılarak etkili hastane hizmetine ulaşmasının sağlanmaması/engellenmesi yalnızca basit bir ihmal değil, kasta varan açık hak ihlali ve suçtur.

5275 sayılı **Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun** hükümleri çok nettir:

Md.16: Ağır hasta ve engelli hükümlülerin cezası **ertelenebilir**.

Md.71: Hükümlülerin sağlık hizmetlerinden yararlanması ve düzenli muayenesi **zorunludur**.

Md.105/a: Ceza infazının hastalık nedeniyle ertelenmesi olanaklıdır.

Cezaevleri, yalnızca özgürlükten yoksun bırakma

alanları değil, aynı zamanda kişi haklarının, insan onurunun ve hukuk devletinin sınındığı yerlerdir. Özellikle **sağlık hakkı**, tutuklu ve hükümlüler açısından hem yaşamsal hem de en kırılgan alanlardan biridir. **İnsan hakları hukukunun** temel ilkelerindedir: Bir insanın cezaevine girmesi, onun insan olmaktan kaynaklanan haklarını yitirmesi anlamına gelmez. Onlar Devlete emanettir. Masumluk karinesi unutulamaz! Sağlık hakkı, yaşama hakkının ayrılmaz parçası hatta onun özü ve önkoşuldur.

Mahir Polat, tutuklu bir kamu görevlisi yurttaşdır. Koroner damarlarında altı stent vardır ve hipertansiyon hastasıdır. Kan basıncı denetlenememekte ve tehlikeli sınırlara çıkmakta, ciddi **ölüm riski** oluşturmaktadır. Zaten dolaşımı çok sorunlu kalp kası, yüksek kan basıncı ile iyice zorlanmakta ve ani ve ağır kalp krizine, kalp yetmezliğine zemin hazırlanmaktadır. Böylesi bir hastanın özel diyeti, egzersizi, spor planı olmalıdır. Sayın Polat’ın durumundaki bir hasta için en tehlikeli durum **strestir**. Avukatı ve ailesinin olağanüstü çabası ile hastaneye sevk edilmiş ancak anlaşılmaz biçimde hastaneden Adli Tıp Kurumu’na yönlendirilmiştir. Bu sevk yanlış ve yersizdir. İlgili hastane gerekirse hastayı yatırarak sağaltıma (tedaviye) alacak ve tıbbi rapor düzenleyecektir. Bu raporlar önce ara raporlar olacak, tablo yerleşince son durum raporu düzenlenecektir. Anılan hastane raporları Adli Tıp Kurumu’na onay için yollanacaktır. Bu onay kural olarak biçimseldir.

İnfaz yargıçlığı, hükümlülerin kesinleşen cezalarının infazı aşamasında yukarıda sayılan 5275 s. yasa normlarını yürütmekle yükümlüdür. Ancak Sayın Polat halen kesin hüküm almadığından tedbir olarak Sulh Ceza Yargıçlığı tarafından, soruşturma savcısı istemiyle tutukludur. İddianame hazır değildir ve koğuşmaya geçilmemiştir. Bu aşamada haksız ve hukuksuz tutukluluğa itiraz makamı görevli sulh ceza yargıçlığıdır. Yargıçlık, kendisine ulaştırılan tıbbi raporları dikkate alarak, itirazda tutukluluk kararını kaldırabilir. Yargılama, iddianame tamamlanıp yetkili mahkemece kabul edildiğinde tutuksuz sürdürülebilir (koğuşurma aşaması). Soruşturma savcısı da şüphelinin avukatları, ailesi, kendisi eliyle ulaştırılan Adli Tıp Kurumu onaylı ya da değil, resmi tıbbi raporlara dayalı olarak, tutuklama kararı veren sulh ceza yargıçlığından bu tedbirin kaldırılmasını isteyebilir, istemelidir. Olağan dışı bir **yaşam hakkı** güvencesi olarak AY m.104/16, cumhurbaşkanına sürekli hastalık, sakatlık ve kocama nedeniyle kişilerin cezasını hafifletme veya kaldırma yetkisi bile tanımıştır.

Yaşanan tablo Türkiye’ye hiç yakışmıyor. Derhal, **insan haklarına dayalı ve bağlı hukuk devleti** olmalıyız.